

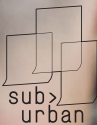

STADSDEBAT

Cultuur in de Stad van Morgen

VERSLAG

Stadsdebat in kader van
de vernieuwing van het s-RSA

STRATEGISCH PROJECT
Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

STADSDEBAT

Cultuur in de Stad van Morgen

VERSLAG

Stadsdebat in kader van de
vernieuwing van het s-RSA

DATUM

dinsdag 20 februari 2018

LOCATIE

MAS, Antwerpen

ORGANISATIE

Stadsontwikkeling en Cultuur stad Antwerpen

INHOUDSTAFEL

1. Omkadering [pagina 3](#)
2. Genodigden: interne en externe experts [pagina 4](#)
3. Toelichtingen: Cultuur in de stad van vandaag [pagina 5](#)
4. Inspirerende spreker 1: Paul van de Laar [pagina 6](#)
5. Inspirerende spreker 2: Ruth Soenen [pagina 7](#)
6. Inspirerende spreker 3: Jaap Schoufour [pagina 8](#)
7. Panelgesprek: street art en relevante vragen [pagina 9](#)
8. Volgende stappen [pagina 11](#)
Colofon [pagina 12](#)

1. OMKADERING

De stad Antwerpen werkt volop aan de vernieuwing van haar strategisch Ruimtelijk Structuurplan (s-RSA). Drie thema's structureren het proces: Levendige woonstad, Slimme netwerkstad en Robuust landschap. Het stadsdebat 'Cultuur in de stad van morgen' past binnen het eerste thema.

Antwerpen denkt na over de stad van morgen. We bekijken hoe we zoveel mogelijk mensen een aangename plek om te wonen, leven én ontspannen kunnen aanbieden. Een belangrijke vorm van ontspanning is cultuur. Hoe zullen we dat een plaats geven in de stad van morgen?

Hoe ziet de toekomst eruit voor musea? Wat is het belang van culturele centra en de rol van bibliotheken in een wijk? Waar is er nog ruimte voor broedplaatsen voor cultuur? En voor nieuwere vormen van kunst, zoals 'street art'? Waar vinden kunstenaars nog ateliers? En welke effecten kan dit hebben op de ruimtelijke

ontwikkeling? Allemaal vragen waar we tijdens dit debat een antwoord op trachten te vinden aan de hand van inspirerende presentaties, korte plenaire debatten en een groot panelgesprek.

Dit stadsdebat ging door op dinsdag 20 februari 2018 op de 9de verdieping van één van de meest iconische gebouwen van Antwerpen: het MAS. In dit verslag geven we u een kort overzicht van deze leerrijke dag en van de voornaamste resultaten en volgende stappen die hieruit voortkomen.

2. GENODIGDEN: INTERNE EN EXTERNE EXPERTEN

Op dit stadsdebat kwam stadspersoneel van verschillende diensten en van andere overheden mee debatteren. De stad deed bovendien een beroep op een aantal inspiratoren om het debat bijkomend te voeden.

INTERNE EXPERTEN collega's van verschillende stadsdiensten

- Afdeling ruimte – stadsontwikkeling
- Afdeling communicatie en participatie – stadsontwikkeling
- Afdeling jeugd – cultuur
- Afdeling cultuur – cultuur
- Afdeling ruimtebeheer – stadsbeheer
- Districtsmedewerkers jeugd en cultuur

EXTERNE EXPERTEN Ervaringsdeskundigen, vertegenwoordigers uit het middenveld en studenten

- deSingel
- Antwerpen Kunstenstad
- Villanella
- Universiteit Antwerpen
- Studio Start
- Prospecta
- ...

3. TOELICHTINGEN: CULTUUR IN DE STAD VAN VANDAAG

Vandaag krijgt cultuur al veel aandacht in de stad Antwerpen. Niet in het minst is het iconische MAS — waar het stadsdebat door-
ging — hier een goed voorbeeld van. Directeur **Marieke Van Bommel** lichtte toe hoe het MAS meer dan 600.000 bezoekers per jaar haalt en mee heeft geleid tot de opwaardering van het Eilandje.

Ook de culturele centra en bibliotheken in Antwerpen doen het goed. Zo vertelt coördinator staf lokaal cultuurbeleid **Jeroen Van Luyten** ons dat er wordt gewerkt aan meer sociale interactie, licht en lucht op deze culturele plekken. Op verschillende plaatsen in Antwerpen zijn ze al getransformeerd tot ware

ontmoetingsplaatsen voor de buurt. Enkele voorbeelden zijn het Gravenhof in Hoboken en het cultureel centrum van Hoboken. Recent werd ook bibliotheek “de Driehoek” in Ekeren helemaal vernieuwd volgens de huidige principes.

Een derde belangrijke culturele uitdaging die ook betrekking heeft op de ruimtelijke ontwikkeling van de stad is het bieden van ruimte

voor broedplaatsen voor cultuur. De aanwezigheid van kunstenaars, en hun ateliers, kan een grote bijdrage leveren voor de levendigheid in wijken. Daarom is het ook belangrijk om ruimte voor hen te voorzien, zo maakt coördinator van Studio Start **Greet Vlegels** ons duidelijk.

Deze drie inspiratoren leidden de drie sprekers van dit stadsdebat één voor één op een boeiende manier in.

4. INSPIRERENDE SPREKER 1: PAUL VAN DE LAAR

Paul van de Laar is directeur van Museum Rotterdam en vertelt over hoe hij met het Museum Rotterdam het traditionele museum-concept in vraag stelde. Geïnspireerd door het pop-upconcept kwam het museum als functie of activiteit los van haar gebouw. Door kosten te besparen op de infrastructuur kon meer geïnvesteerd worden in de kunstprojecten. De thema's daarbij sluiten steeds aan bij de leefwereld van de bewoners uit de omgeving waarbij ze ook gestimuleerd worden om in de projecten te participeren. Het grote probleem is dat musea beoordeeld worden op basis van bezoekerscijfers en niet op basis van participatie.

5. INSPIRERENDE SPREKER 2: RUTH SOENEN

Ruth Soenen geeft als antropologie een eigenzinnige blik op de culturele centra, bibliotheken,... Zij benadrukt het belang van deze plaatsen als ontmoetingsruimten voor buurtbewoners. We mogen het effect van de vluchtige contacten die hier plaatsvinden niet minimaliseren. Een kort gesprek, een vluchtige “goeiedag” is belangrijk om mensen zich goed te laten voelen in een buurt. Daarnaast kunnen deze functies een centrumfunctie vervullen door de sociale activiteiten die er plaatsvinden, denk maar aan huiswerkklassen of voorleesmomenten die in bibliotheken georganiseerd worden. Het zijn ook ontmoetingsplaatsen voor bijvoorbeeld jongeren. Daarom is het belangrijk dat deze centra niet enkelvoudig worden ingericht en georganiseerd op de culturele doelstelling waarvoor deze staat, maar ook oog heeft voor de sociale effecten die deze veroorzaken. Een flexibele invulling, verruimde openingsuren,... zijn daarom van belang.

6. INSPIRERENDE SPREKER 3: JAAP SCHOUFOUR

In Amsterdam, of toch zeker het gebied binnen de ringweg, is het stilaan onmogelijk geworden om nog een betaalbare woning of atelierruimte te vinden. Dit zorgt ervoor dat de stad heel wat mensen uitsluit. Wie er woont, wordt betaald door hun financieel vermogen. Maar als de stad een creatieve en diverse stad wilt zijn, zal ze ook betaalbare gebouwen moeten aanbieden. Broedplaatsen zoekt hiervoor mee naar een oplossing.

Buiten de ring zijn er kansen om betaalbaar vastgoed te creëren. Het is ook een duidelijke beleidswens dat bij stadsvernieuwing en stadsuitbreiding voldoende voorzieningen en een verwevenheid aan functies wordt voorzien.

7. PANELGESPREK: STREET ART EN RELEVANTE VRAGEN

De dag afsluiten deden we met een panelgesprek. Aan de tafel kwam directrice van het MAS Marieke Van Bommel, antropologe Ruth Soenen en Hoofd Bureau Broedplaatsen bij gemeente Amsterdam Jaap Schoufour het gezelschap van twee verdedigers van de recente kunstvorm street art.

Ruimte voor street art

Het panelgesprek begon met een uitgebreide voorstelling van de twee street art-vertegenwoordigers: **cultuur-antenne van district Deurne Arne Aernouts** en **Street Artwerpernaar Tim Marschang**. Ze kaartten aan hoe street art wel aan belang en populariteit toeneemt, maar dit helaas nog niet wordt vertaald in beleid en aanpak binnen de stad. Hier is duidelijk nog een weg af te leggen. De grote hamvraag is waar er ruimte voorzien kan worden voor de integratie van street art binnen de stad en de huidige culturele plekken. Het panel én de reacties uit het publiek leverden heel wat interessante inzichten op.

Street Art in Antwerpen. Sinds de jaren 1950 is er een evolutie van graffiti als een politieke anti-beweging naar een kunstvorm. In Antwerpen is graffiti echter nooit echt als politieke daad gebruikt. Daarnaast moeten we een duidelijk onderscheid maken tussen illegale writers en degene die graffiti als kunstvorm gebruiken. De Kroonjuwelen in Deurne is een mooi voorbeeld van hoe street art kan ingezet worden om een buurt te verfraaien en aangenamer te maken. Binnen dit project zijn er veertien muren beschilderd. Om ervoor te zorgen dat de muurschilderingen op maat van de wijk zouden zijn, zijn er eerst wandelingen georganiseerd met de artiesten. Zo kregen ze vat op de gevoeligheden en eigenheden van de buurt. Voor artistieke doeleinde is er geen bouwvergunning nodig, daarom werd dit project gekoppeld aan sociale/culturele activiteiten.

Cultuur en verwachtingen

Uit het panelgesprek blijkt dat het Museum Rotterdam en de street art-projecten met elkaar gemeen hebben dat ze buiten de traditionele lijnen kleuren van wat men van cultuur verwacht. Hierdoor stuiten ze op de grenzen van regelgeving en kunnen ze ook niet altijd aanspraak maken op subsidies voor kunst. In de Antwerpse Binnenstad blijkt het erg moeilijk te zijn om graffiti in de publieke ruimte aan te brengen, omwille van de vele restricties en regelgeving. Het zou goed mochten kunstenaars zich kunnen laten begeleiden door de complexe regelgeving. Dit zou ook verankerd kunnen worden in een draaiboek voor kunst in de publieke ruimte. Een ander voorstel dat werd geformuleerd is om een stadscurator aan te stellen die allerlei projecten oppikt, op elkaar afstemt of bundelt.

Ruimte voor kunstenaars en ateliers

Net zoals in Amsterdam is er ook in Antwerpen behoefte aan meer ruimte voor kunstenaars. Het is echter niet overal even evident om die ruimte te vinden en financieel haalbaar te maken. Afhankelijk van waar deze zich in de stad bevinden, kunnen ze een eigen specialisatie hebben. Het is ook belangrijk dat deze ateliers goed ingebed worden in de buurt zodat buurt en ateliergebruikers elkaar kunnen versterken. Hoewel overwogen kan worden om deze (tijdelijke) atelierruimtes regelluwer te maken, wordt tijdens het panelgesprek duidelijk dat we niet te naïef met deze vrijplaatsen mogen omspringen. De stad en kunstenaars moeten proberen om een stedelijke huiselijkheid te creëren. Anders bestaat de kans dat één bepaalde groep deze actie volledig inneemt. Dat vraagt echter veel tijd en inspanningen, door de juiste begeleiding. Anderzijds moet het beleid het nodige vertrouwen hebben in deze projecten en mag het het

positieve effect ervan niet onderschatten. De stad zou haar eigen vastgoed hiervoor kunnen openstellen of op zoek gaan naar langdurig leegstaande gebouwen en de eigenaars ervan overtuigen om hun patrimonium voor langere tijd open te stellen voor kunstenaars. Daarbij is een voortdurende aandacht van deze cases belangrijk om op die manier voldoende dynamiek te houden.

Broedplaatsen voor cultuur

Uit het panelgesprek bleek verder ook dat het goed zou zijn om in de stad zoveel mogelijk broedplaatsen voor cultuur uit te zetten. Hierbij mogen we ons niet beperken tot het stadscentrum. Overal waar kansen liggen, moeten die uitgespeeld worden. In Antwerpen zijn er immers niet zoveel vrijplekken te vinden in het centrum. We moeten daarom kunstenaars via een gunstig aanbod verleiden om zich ook op plekken te willen vestigen die minder stedelijk zijn. De komst van deze kunstenaars kan dan weer een stimulans zijn om er een stedelijkheid te organiseren.

8. VOLGENDE STAPPEN

Behalve dit verslag, verwerken we alle input ook in de inspiratienota voor de vernieuwing van het ruimtelijk structuurplan Antwerpen. Verder worden de verworven inzichten ook meegenomen binnen de verschillende stadsdiensten die hier in de dagelijkse werking voortdurend mee geconfronteerd worden.

Naast het verzamelen van inzichten en ideeën, bereiken we met deze sessie ook nog een ander doel: het werd een netwerkmoment met vele 'kleine ontmoetingen' tussen mensen uit de cultuur- en de ruimtelijke sector, wat niet onbelangrijk is voor de invulling van cultuur in een ruimtelijke context. Cultuur is een complex thema, dus het is goed dat verschillende invalshoeken en partijen met dit stadsdebat zijn samengebracht. Wie nog interessante info heeft en deze niet heeft kunnen delen tijdens het stadsdebat, kan deze nog steeds bezorgen aan:

→ katrijn.apostel@stad.antwerpen.be

COLOFON

REDACTIE

Stadsontwikkeling — Katrijn Apostel,
Machteld Bosschaerts, Caroline Wijckmans

FOTOGRAFIE

Frederik Beyens

LAY-OUT

Duall, Benjamin Martijn